

جمع بندی مجاز مشهور (۱)

وضع تعینی را قبول نداریم

اینکه کثرت استعمال باعث پیدایش وضع شود را منکر شدیم
چرا که: گفتیم وضع، اعتباری است و امور اعتباری، محتاج علل اعتباری هستند.

۱

جمع بندی مجاز مشهور (۲)

حقیقت اعم است از :

۱. استعمال لفظ در موضوع له
۲. استعمال لفظ در فی معنی الموضوع له

کثرت استعمال موجب پیدایش آنس و خطور معنی از لفظ می شود که این استعمال حقیقی است بی آنکه استعمال در موضوع له باشد

جمع بندی مجاز مشهور (۳)

شهرت، قرینه صارفه مجازیه در ناحیه **متکلم** یا در ناحیه **سامع**؟

۳

در ناحیه **متکلم یعنی** : آیا متکلم وقتی لفظی را در معنایی استعمال می کند، به قرینه بودن شهرت اعتماد کرده است؟

۴

در ناحیه **سامع یعنی** : اگر معنایی از لفظ متبادر می شود، آیا تبادر این لفظ برای سامع ناشی از شهرت است و یا از حاق لفظ؟

جمع بندی مجاز مشهور (۴)

قابل قبول ترین تقریر از مجاز مشهور:

۵ اگر معنایی از لفظی متبادر می شود و این تبادر ناشی از شهرت است، آن لفظ در آن معنا مجاز مشهور است

۶ ولی اگر کثرت استعمال باعث شده باشد که معنای کثیر الاستعمال از حاق لفظ فهمیده شود، این لفظ نسبت به آن معنا منقول است و آن معنی برای آن لفظ فی معنی الوضع است

۷ ظاهراً چنین تقریری از مجاز مشهور، هم ممکن است و هم واقع شده است

منشأ علقه حاصله بین لفظ و معنی

استعمال در موضوع له = **حقیقت**

کثرت استعمال در معنای دوم

معنای موضوع له فهمیده می شود = **حقیقت**

معنای دوم فهمیده می شود

از حاق لفظ = **معنای منقول**

به سبب شهرت = **مجاز مشهور**

۹۱ / ۷ / ۱۶

جلسه ۱۳

حقیقت و مجاز

یکشنبه

سال سوم

آیا مجاز، «توفیقی» است؟

تبیین معنای «توقیفی» بودن در کلام مرحوم سید مجاهد

توقیفی بودن یعنی :

باید اهل لغت اجازه داده باشند که لفظ در خصوص یک معنی استعمال شده باشد

پس :

صرف علاقه کافی نیست؛ اجازه هم لازم است!

دلایل توقیفی بودن مجاز در کلام مرحوم مجاهد + به همراه پاسخ ایشان

صحت استعمال لفظ در یک معنی مثل **صحت عبادات و معاملات** توقیفی است

صحت در عبادات و معاملات ← نیازمند اذن شارع

صحت استعمالات مجازی ← اذن اهل لغت

دلیل
اول

ادله بر «صحت مجاز به صرف علاقه» دلالت میکند:

دلیل ← اجماع بر عدم اشتراط اجازه اهل لغت

جواب

۲ موید:

۱. عدم تخطئه عرب نسبت به یکدیگر مبنی بر نبودن اجازه

۲. عدم گردآوری معانی مجازی

دلیل
اول

دلایل توقیفی بودن مجاز در کلام مرحوم مجاهد + به همراه پاسخ ایشان

اگر اجازه اهل لغت لازم نباشد، **استعمالات باطل**، صحیح خواهد بود
مثلا: به هر شیء طویلی گفت نخل

دلیل
دوم

فساد این استعمالات به خاطر نبودن علاقه است
صرف مشابهت یا سببیت و مسببیت، مصحح نیست

جواب
دلیل
دوم

لو سلّمنا در این مثال ها علاقه و طبع مستقیم است:
در مواردی اهل لغت، برخی از مجازات را منع کرده اند

دلایل توقیفی بودن مجاز در کلام مرحوم مجاهد + به همراه پاسخ ایشان

استعمال مجازی، بدون اجازه اهل لغت، **اختراع در لغت** است
و اختراع در لغت باطل است.

دلایل

سوم

استعمال مجازی در صورتی که اهل لغت، نوع یک علاقه را معتبر شمرده باشند، اختراع
نیست

جواب

دلایل

سوم

اگر مطلق علاقه را کافی دانستیم و «اجازه در نوع علاقه» را لازم ندانستیم:
اختراع لازم می آید = که باطل است

